

Trauma české

Patočka měl zřejmě na mysli především to „české trauma“, že husitská reforma-
ce upadla a byla zlomena násilnou rekatolizací a později vedla až k národnímu a
jazykovému úpadku do té míry, že bez na Herderovi (hlavně) založeném obrození
by se byla možná už nezmátořila. Ale takových „faktických“ případů je i v Evropě
mutatis mutandis celá řada; proč by se měla česká historie nějak zásadně lišit? –
Zde i v jiných souvislostech a jindy se Patočka zmiňuje i o jiných „příčinách“
onoho traumatu (sám ovšem slova „příčina“ neužívá). Ovšemže nejde o „příči-
ny“, tedy o jakési „objektivní“ předchůdné děje a situace, nýbrž o reakce na ně.
Kdyby nešlo o reakce, nemělo by smysl mluvit o nějaké „národní povaze“; o té
má smysl mluvit jen tak, že v určitých situacích většina národa (eventuelně vů-
bec nějakého dějinně trvalejšího společenství) reaguje jinak, odlišně, odlišitelně
od toho, jak lidé reagují jinde, v jiných společenstvích. A to zároveň s sebou nese,
že lidé v těch či oněch společenstvích si více nebo naopak méně pamatují, že si
uchovávají společné (kolektivní) ponětí o minulosti a že eventuelně mají podobné
společné představy o budoucnosti. Proto mám za to, že mluvit o „traumatu“ je
zavádějící (nebo přinejmenším povrchní). Jde především o určitý typ či způsob
dějinného povědomí, často zprostředkovaného jakousi „kolektivní pamětí“,
uchovávanou v obrazech, příslovích (kupř. „sedláci u Chlumce“), bajkách a his-
torkách, čítankách a populárních dějepisných zkratkách atd. A ovšem: toto pově-
domí dosavadní historie, jakési obecné „dějinné povědomí“ (často jen rudi-
mentární) může někdy sílit a jindy naopak ochabovat, a to velmi často díky
podnícení aktuální situací a dějinnou „současností“. Tzv. národní obrození je ne-
oddělitelně spjato s obavami o českou budoucnost (a nemuselo vždy jít o bu-
doucnost státní, o nejistou obnovu státní svrchovanosti atd.); spíš tu šlo (a nadá-
le jde) o starost o „české bytí“ (včetně „bytí jazyka“). O jazyk jde nikoli z lásky k
jazyku (to jen v některých případech a jen u některých), nýbrž z odporu proti
jazykovému tlaku až násilí. Proto lze po mém soudu také očekávat, že v dnešní
situaci bude pomalu docházet k obnově péče o jazyk, tentokrát proti tlaku ame-
rikanismů a anglismů, a to navzdory tomu, že dnes – jak se zdá – o státní svr-
chovanost má opravdu starost jen málokdo, neboť jí je (a dost neúspěšně) zneu-
žíváno z populistických (politických) důvodů.

(Písek, 120102-4a.)